

09.04.2015

Sotep/10

10

Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman väliraportti sosiaali- ja terveyslautakunnalle

HEL 2015-001770 T 06 01 02

Päätösehdotus

Sosiaali- ja terveyslautakunta päättää merkitä tiedoksi ja lähettää saamansa väliraportin Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman toteutumisesta liitteineen 1.5.2015 mennessä kaupunginhallitukselle.

Esittelijän perustelut

Terveydenhuoltolaissa on säädetty kunnan velvollisuudeksi edistää kuntalaisten terveyttä yhteistyössä kunnan muiden toimijoiden ja tahojen kanssa. Osana Helsingin kaupungin strategiaohjelman 2009–2012 täytäntöönpanoa kaupunginjohtajan asettama työryhmä valmisteli Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman terveyskeskuksen toimiessa vastuuvirastona (liite 3). Kaupunginhallitus merkitsi 16.5.2011 työryhmän laatiman toimenpideohjelman tiedoksi.

Ohjelmaa toteutetaan monien hallintokuntien, muiden virastojen ja järjestöjen välisenä yhteistyönä. Ohjelman toimenpiteiden toteuttamisesta hallintokunnissa on raportoitu sosiaali- ja terveyslautakunnan kautta kaupunginhallitukselle edellisen kerran vuonna 2013. Ohjelman väliraportti käsiteltiin ja merkittiin tiedoksi kaupunginhallituksessa 3.6.2013 ja tämän jälkeen kaupunginjohtajisto asetti vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman seurantatyöryhmän. Päätöksen diaarinumero Ahjossa on HEL 2013-010435, lisäksi seurantaryhmän asettamispäätös on tämän päätöksen liitteenä numero 4. Työryhmän puheenjohtajuus ja sihteerisyys tulee sosiaali- ja terveysvirastosta. Työryhmä asetettiin toimikaudelle 2013–2016. Kaupunginhallitus edellytti väliraporttia 2015 toukokuussa.

Perusteena Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman laatimiselle on ollut mm. helsinkiläisten muuta maata runsaampi alkoholin käyttö ja sen aiheuttamat terveydelliset, sosiaaliset, yhteiskunnalliset ja taloudelliset haitat. Alkoholi on väestöryhmien terveys- ja hyvinvointieroja aiheuttava tekijä suomalaisessa yhteiskunnassa, ja sen aiheuttamat terveyserot alkavat muodostua jo varhain lapsuudessa. Alkoholin aiheuttamat ongelmat on todettu hyvin vaikeasti ratkaistaviksi ongelmiksi, ja niiden ehkäisemiseksi ja lieventämiseksi tehdään työtä niin valtion, kuntien kuin järjestöjenkin toimesta. Erityisesti lapsia ja nuoria tulee suojella aikuisten

alkoholinkäytön aiheuttamilta haitoilta ja tukea heidän mahdollisuuttaan turvalliseen lapsuuteen.

Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman sisältöalueet on jaettu kolmeksi kattavaksi kokonaisuudeksi: alkoholinkulutus vähenee Helsingissä, lapsia ja nuoria suojellaan alkoholilta ja alkoholin ongelmakäyttöön puututaan varhain. Kukin kokonaisuus sisältää lukuisia tavoitteita ja toimenpiteitä. Lisäksi vuonna 2013 kaupunginhallituksessa väliraporttia käsiteltäessä ohjelmalle määriteltiin erityisiä painoalueita.

Liitteenä olevassa väliraportissa (liite 1) kuvataan keskeiset tulokset tästä laajasta ohjelmasta. Ohjelman toimenpiteiden toteutuminen kuvataan tarkemmin liitetaulukossa (liite 2) toimijoilta saatujen tietojen perusteella.

Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman toteutuminen

Neuvoloiden, koulujen, oppilaitosten ja nuorisoasiainkeskuksen Klaari Helsingin ehkäisevän päihdetyön rakenteet ovat vahvistuneet. Lasten ja nuorten ehkäisevä päihdetyö on aiempaa systemaattisempaa nuorisoaseman toiminnan kehittymisen myötä. Alkoholinkäytön puheeksiottoa on kehitetty kouluterveydenhuollossa suuntaamalla Audit-kyselyt myös oppilaiden vanhemmille. Ohjelman toimenpiteiden upottaminen lasten ja nuorten moniammatillisen hyvinvoinnin johtamisen rakenteisiin vahvistaa ohjelman implementointia edelleen.

Ohjelmassa huomioidaan ongelmien siirtyminen ylisukupolisesti. Toimintamalleja kehitetään ja tutkimustietoa hyödynnetään ohjelman puitteissa. Esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteissä on kehitetty lastensuojelun asiakaslasten vanhemmille mielenterveys- ja päihdeongelmien konsultaatio- ja hoitohjauksmalli.

Helsingin kaupunki edistää niin kuntalaisten kuin työntekijöidensä terveyttä ja hyvinvointia. Alkoholi on merkittävä työikäisten kuolemien aiheuttaja. Audit-testi ja mini-interventio eivät toteudu riittävästi sosiaali- ja terveystieteiden toiminnassa. Puheeksiottamisen kulttuuria tulee ehdottomasti vahvistaa niin terveys- ja hyvinvointipalveluissa kuin työpaikoillakin. Lyhytneuvonnan (mini-interventio) tulee olla nykyistä kattavampaa, jotta se on kansanterveydellisesti merkittävää ja vaikuttavaa. Myös ikääntyneiden alkoholinkäytön vähentämiseksi toteutetaan jatkotoimenpiteitä. Esimerkiksi koulutusta on lisätty ja puheeksiottoon luodaan systemaattisempaa toimintatapaa. Kotihoidossa ikäihmistien päihdepalvelujen hoitopolut on päivitetty.

Ohjelmassa on toimenpiteitä koskien Helsingin kaupungin tapahtumissa toteutettavaa alkoholitarjoilua. Tavoite toteutuu vain

osittain. Kaikista hallintokunnista ei olla saatu ajantasaista tietoa alkoholitarjoiluista. Toimenpiteen seurantaa vahvistetaan jatkossa.

Sähköisiä palveluja kehitetään. Sähköisten palveluiden hyödyntäminen on edennyt sosiaali- ja terveystieteiden osastossa. Duodecimin Star terveystarkastus- ja valmennusohjelma on otettu kaikkien helsinkiläisten käyttöön marraskuussa 2014. Tehtyään tarkastuksen kuntalainen voi myös valita valmennusohjelman esimerkiksi alkoholinkäytön vähentämiseksi.

Anniskelua koskevissa toimenpiteissä on edetty esimerkiksi päivitetyn terassiohjeistuksen myötä yleisten töiden lautakunnan 4.6.2013 tekemän päätöksen mukaisesti. Anniskeluun liittyviä toimenpiteitä sisältyy myös PAKKA-toimintamalliin, jota on lähdetty poikkihallinnollisesti käynnistämään. Toimintamalli ehkäisee alkoholihaittoja paikallisella tasolla. Poliisi ja aluehallintovirasto ovat tehostaneet valvontaan liittyviä toimenpiteitä. Jatkossa ehkäisevän päihdetyön laki tulee edellyttämään vahvemmin ennakoivaa valvontaa ja laaja-alaista yhteistyötä myös kuntien ehkäisevän päihdetyön, elinkeinon ja valvovien viranomaisten välillä.

Järjestöt ovat toteuttaneet ohjelman toimenpiteitä esimerkiksi avoimilla palveluilla, viestinnällä, kampanjoin ja koulutuksilla monipuolisesti.

Päihdeasioilla on vahva liityntäpinta viihtyisyyteen ja turvallisuuteen yleisessä kaupunkitilassa. Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelma on huomioitu kaupungin turvallisuussuunnitelmaa valmisteltaessa.

Eduskunnassa maaliskuussa 2015 hyväksytty ehkäisevän päihdetyön lakiuudistus antaa täyden tuen tälle ohjelmalle, sillä laki korostaa paikallista, laaja-alaista vaikuttamista. Näissä toimenpiteissä tämä ohjelma on ollut edelläkävijä, jatkossa laki vahvistaa sen toimeenpanoa. Vastuu ehkäisevästä päihdetyöstä on jatkossakin kunnilla.

Ohjelman eteneminen on painottunut väestön terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen. Vaikka toimenpiteissä on edetty, on alkoholinkäyttö edelleen liian korkealla tasolla Helsingissä. Alkoholinkulutus on kääntynyt Uudellamaalla laskuun vuodesta 2011 alkaen. Vuoden 2013 kyselytulosten mukaan vähintään kuusi annosta tai enemmän kerralla juovien miesten osuus oli 23 % ja naisten 6 % (THL 2013). Vuosien 2010 ja 2013 Kouluterveyskyselyn tulokset osoittavat, että peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaiden humalajuomien on vähentynyt neljä prosenttiyksikköä, ollen 12 % vuonna 2013. Lukioissa opiskelevien humalajuomien on vähentynyt kahdeksan prosenttiyksikköä ollen 22 % vuonna 2013 ja ammatillisten

09.04.2015

Sotep/10

oppilaitosten opiskelevien oppilaiden humalajuomien on vähentynyt kuusi prosenttiyksikköä ollen 36 % vuonna 2013.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman toteuttaminen sisältää toimia, joilla on osoitettu olevan vaikutusta alkoholihaittojen vähenemiseen ja siten se lisää kaupunkilaisten terveyttä ja hyvinvointia.

Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelma koordinoi ja kokoaa laaja-alaisesti Helsingissä tehtävää ehkäisevää päihdetyötä. Ohjelman kantava voima on sen monitoimija-mallissa. Eri toimijoiden osaamista hyödyntämällä voidaan tehokkaasti paneutua terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen osana ohjelman toteuttamista. Väestöryhmien välisten terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen sillä on myönteistä vaikutusta.

Esittelijä

virastopäällikkö
Hannu Juvonen

Lisätiedot

Tarja Saarinen, erityissuunnittelija, puhelin: 310 48248
tarja.saarinen(a)hel.fi
Marketta Kupiainen, hallintoylihoitaja, puhelin: 310 42348
marketta.kupiainen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman väliraportti, 2.4.2015.pdf
- 2 Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman toteuma
- 3 Vas.Alk.Toimenpideohjelma_20.9.2010_WEB.pdf
- 4 Kaupunginjohtajiston päätös 2.10.2013, 91 § Vastuullisen alkoholinkäytön toimenpideohjelman seurantatyöryhmän asettaminen.pdf

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano